

متن پرسش

با سلام: نظردون در مورد سخنان آقای مهدی نصیری در مورد پیامد های مقدس سازی یک نظام سیاسی، چیست؟ پیشتر در پی سخنان آقای ریسی در مورد قدسی بودن جمهوری اسلامی، نوشتم (اینجا) که هیچ نظام سیاسی ای حتی حاکمیت معصوم، به دلیل خطاهایی که ممکن است از سوی کارگزاران غیر معصوم رخ دهد، قدسی نیست و هیچ حاکمی نمی تواند با مقدس دانستن حاکمیتش، باب انتقاد و اعتراض را بر مردم ببندد. در زمان حاکمیت امیرمومنان علیه السلام - که شخصا تجسم عصمت و عدالت و تقدس بود - فردی یهودی (یا مسیحی) از آن حضرت به قاضی شکایت می برد و زره حضرت را از آن خود می داند و از آنجایی که حضرت برای اثبات مالکیت خود شاهی نداشت، قاضی حکم به مالکیت یهودی می دهد و علی (ع) می پذیرد. (احقاق الحق و ازهاق الباطل، ص ۵۳۴) مقدس دانستن نظام سیاسی، پیامدهای سنگینی برای مردم و امر مقدس (خداوند و دین او) دارد و از این رو جامعه اسلامی باید در برابر قدسی سازی حکومت و حاکمان حساس باشد. از جمله این پیامدها عبارت است از: ۱. حکومت مقدس، خویش را معیار حق و باطل قرار می دهد و اگر سخن از دین و شرع هم بگوید، قرائت خویش را ناب و غیرقابل چون و چرا می انگارد. ۲. نظام مقدس به نحوی خودمعیار، تولید معرفت و حقیقت می کند و مرز حق و باطل و علم و شبه علم را به هم می ریزد. ۳. حاکمیت مقدس در هر چالش و اختلافی، خود را محق می داند و طرف مقابلش را و لو اکثریت مردم و جامعه جهانی باشند، گمراه، فریب خورده و فاقد بصیرت اعلام می کند. ۴. تقدس یک نظام با جمهوریت و دموکراسی - که امری زمینی و البته مورد توصیه دین است - قابل جمع نیست و اگر بین تمایل و خواست مردم با خواست نظام تعارضی پیش بیاید، حق با نظام است. ۵. در نظامهای مقدس، تک صدایی، تک خوانشی، تک حزبی و انواع تکها، ارجحیت و سیطره پیدا می کنند. ۶. نظام مقدس برای حفظ هژمونی خود، توجه ویژه به مظاهر، مناسک و پوسته های دینی دارد و بعضا از تحریف و دستکاری مناسک به نفع خویش ابائی ندارد و تا آنجا که بتواند افراد و آثار مقدس جعل و خلق می کند. ۷. انسانها یا نظامها به میزانی که خود را زمینی و در معرض خطا و اشتباه بدانند، به همان میزان به استفاده از خرد جمعی احساس نیاز می کنند اما اگر خویش را در هاله ای از تقدس بدانند، نیازی به استفاده از تجربه و اندیشه دیگران نمی بینند. ۸. نظام مقدس میل وافری به تولید دشمن دارد، چرا که وجود دشمن حقیقی یا فرضی، برای او در دوگانه حق و باطلی که او در آن نمایندگی تام الاختیار جبهه حق را دارد، مشروعیت آفرینی مداوم می کند. ۹. در نظامهای مقدس، نظارت و حسابرسی از افراد و نهادهایی که در کانون تقدس قرار دارند و یا به آن وابسته اند،

غیرضروری و بعضاً جسارت به امر مقدس اعلام می شود. □۱۰. حکومت مقدس، کنترل، مداخله و صیانت اجتماعی حداکثری را برای خود قائل است، چرا که نگاهی از بالا به پایین داشته و طبیعتاً هر گونه کنترلی را موهبتی الهی در حق مردم می داند. □۱۱. در نظامهای مقدس، نهادها و شیوه های امنیتی و مسائل را امنیتی کردن، جایگاه ویژه ای می یابد، چرا که هر حرف و حرکت مخالف، تعرض به امر مقدس محسوب شده و مستوجب سرکوب و مجازات دنیوی و اخروی است. □۱۲. در نظامهای مقدس چون حاکمان خود را از خطا و فساد منزه می دانند، مساله موقت بودن قدرت، ضرورت خود را از دست می دهد و میل شدیدی به دائمی بودن ریاستها وجود دارد. □۱۳. نظام مقدس می تواند بدترین فسادها و ناکارآمدیها را به استناد قدسی بودن خود کم رنگ و غیر مهم جلوه دهد و با پمپاژ تقدس بر آنها رنگ بپاشد. □۱۴. آنان که منتقد و یا مخالف نظام مقدس می شوند در اذهان حامیان نظام، دشمن خدا و دین قلمداد می شوند و گاه در معرض بدترین قضاوتها قرار می گیرند. □۱۵. تظاهر و ریاکاری در نظامهای مقدس و جامعه تحت حاکمیت آن، سکه ای رایج می شود. □۱۶. استبداد دینی - که به تعبیر فقیه والا مقام نایینی (متوفی ۱۳۵۵ ق) در رساله سیاسی شاهکارش «تنبیه الامه و تنزیه الملة»، بدترین نوع استبداد و از مصادیق الحاد و زندقه است - محصول نظامهای سیاسی مقدس است که خود را از تقید به موازین عقلی، شرعی و عرفی آزاد و مالک الرقاب مردم می دانند. □۱۷. تن ندادن و یا سخت تن در دادن به تغییر و بازنگری، از دیگر ویژگیهای نظام سیاسی مقدس است، چه آن که بازنگری و تغییر به معنای پذیرش اشتباه است؛ و مگر نظامهای مقدس اشتباه می کنند که تن به تغییر بدهند؟! □۱۸. و بالاخره، یک نظام مقدس می تواند موثرتر از هر نظام عرفی، سکولار و لاییک، مقدسات حقیقی مانند خداوند، دین، پیامبران و رهبران معصوم را بی اعتبار کند و جامعه را برای شورش علیه هر امر مقدس واقعی و غیر واقعی آماده سازد، نظیر آنچه در غرب و اروپا در واکنش به حاکمیت و مرجعیت مقدس کلیسا و پاپها در قرون وسطی رخ داد.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: این عین مشکلی است که آقای دکتر سروش نیز به میان آورده اند که چون مثلاً المیزان، قرائت بشر است از یک متن مقدس، پس المیزان و امثال المیزان مقدس نیست. در صورتی که به قول صاحب نظران آیا جملات علامه طباطبایی و نسبتی که با قرآن دارد، با جمله ای که مثلاً شخصی بگوید: «آن که در جوی می رود آب است»؛ در یک حدّ و اندازه می باشد؟ یا با این که جملات علامه قرائت ایشان است از قرآن، نسبتی با قداست متن قرآنی دارد که آن جمله آن قداست را ندارد. در موضوع نظام مقدس جمهوری اسلامی بحث در نسبتی است که آن نظام با قرآن و توحید و سیره اولیای الهی دارد در مقایسه با نظام های سکولار دنیا. و اتفاقاً در همین رابطه مقام معظم رهبری «حفظه الله» در صحبتی که با شرکت کنندگان کنفرانس اسلامی داشتند به صورت عالمانه ای در نقد چنین نگاه هایی فرمودند: «از نظر این گرایش باطناً سیاسی و ظاهراً فکری، عرصه های مهم زندگی و

مناسبات اجتماعی از دخالت اسلام باید خارج بشود؛ در مدیریت جامعه و تمدن‌سازی، اسلام در مورد تولید تمدن و ساخت تمدن بشری نقشی ندارد، وظیفه‌ای ندارد، امکانی ندارد؛ در مدیریت جامعه نقش ندارد، در تقسیم قدرت و ثروت در جامعه، اسلام نقشی ندارد؛ اقتصاد جامعه، مسائل گوناگون جامعه مربوط به اسلام نیست؛ یا مسئله‌ی جنگ، مسئله‌ی صلح، سیاست داخلی، سیاست خارجی، مسائل بین‌المللی. گاهی می‌شنوید گفته میشود که «دیپلماسی را ایدئولوژیک نکنید»، با ایدئولوژی مربوط [نکنید] یعنی اسلام در مسئله‌ی سیاست خارجی و مسائل بین‌المللی بایستی اظهار نظری نکند؛ در مسئله‌ی اشاعه‌ی خیر، اقامه‌ی عدل، مقابله‌ی با شرور، مقابله‌ی با ظلم، جلوگیری از آشزار عالم، در این زمینه‌ها، اسلام کاره‌ای نیست. در این عرصه‌های مهم زندگی بشری، اسلام نه مرجع فکری باشد، نه راهنمای عملی باشد؛ این اصراری است که دارند. حالا علت این اصرار چیست، منشأ آن چیست، از کجا شروع شده، اینها دیگر بحثهای مربوط به صحبت امروز من نیست».

و سپس با مطرح کردن آیات قرآن به صورت بسی عالمانه روشن نمودند که اگر کسی معتقد به قرآن باشد نمیتواند از حضور نظامی که بر دستورات الهی تأکید دارد، منصرف گردد. در جلسه اخیر مربوط به سوره «دهر» در این مورد عرایضی شده است که إن شاء الله می‌تواند مفید باشد [۱] از آن جهت که این مسئله مهمی است و به نظر می‌آید بعضی‌ها به جهت ضعف فکری که منجر به بریدن آن‌ها از نظام اسلامی شده است، هم اکنون به جای آن‌که خود را ملامت کنند، نظام اسلامی را بدهکار می‌دانند. موفق باشید